

माणकुलो राजकुंवर

डॉ. चंद्रलेखा डि'सोजा



मूळ फ्रँच पुस्तका वयल्यान 'माणकुलो राजकुंवर' कोंकणी धर्तरेर पावला. ताका समजून घेवपाक ताचो माणकुलो संवसार, माणकुली भावना, माणकुलो गिरकुलो, थंयचीं माणकुलीं सपनां, कल्पनाशिलताय, यथार्थताय, भावप्रवणताय हें सगळें समजून घेवचें पडटा. तो जे सुवातेर रावता थंय सगळेंच ल्हान आसा पूण जंय वस्तू ल्हान आसतात थंय तांचो आशय खूब व्हडलो आसता अशें म्हणूं येता. व्हडल्यांक आनी जाणटेल्यांक हें पुराय आशयगत संवेदन अणभवपाच्यो संवेदना खंय आसात ? ज्या संवेदनाचो अणभव जायना ताचें व्हडपण आमकां कशें कळटलें ? हरशीं आयचीं जाणटेलीं एक दीस ल्हान आशिल्लींच, तरी पूण सगळ्यांक तें सानपण तितलें याद उरना हेंय तितलेंच खरें. मनशाची पिराय कितलीय वाडूं पूण मनाच्या कोनशाक हो राजकुंवर, माणकुलो राजकुंवर जो सांबाळून दवरूंक पावता तो खरो गिरेस्त. प्रकृतिच्या नीज स्वरुपांत हो राजकुंवर जीव धरता. ताचे मानदंड खाशेले आसात आनी ताचें मूल्यमापन पूण त्याच मानदंडाचे संदर्भांत आसूंक फाव.

मूळ फ्रँच लेखक आत्वांन द सँतेकड्युपेरी, कोंकणींत अणकारपी माधवी सरदेसाय. म्हाका फ्रँच भास येना देखून हांवें मूळ पुस्तक वाचूंक ना. वाचला तो अणकार. हो अणकार कसो जाला हें सांगपाची म्हजी पात्रताय

ना. अणकाराची मूळ भास - source language - आनी लक्ष्य भास म्हळ्यार target language ह्यो दोनूय भासो जाक येतात तोच अणकाराविशीं अधिकारपणान उलोवंक वा बरोवंक शकता. हांव न्हय. हो लेख बरयतना म्हजी नदर फकत आश्या पुरतीच मर्यादीत आसा. आकाराच्या संदर्भात ना. खंयचीय साहित्यकृती आशय आकाराच्या माध्यमांतल्यान उक्ती जाता. आशय म्हळ्यार कृतिचें भावजगत आनी आकार म्हळ्यार कलाजगत. आकारामदीं भास, शैली, बिंबात्मकताय, प्रतिकाल्मकताय हांचो विचार जाता, ताची फोडणीशी धरिल्ली आसता. अणकार कसो जाला हें सांगपाचें काम जो फ्रँच आनी कोंकणी भास जाणा ताणेंच करपाचें.

माणकुल्या राजकुंवराचें विश्व आमी आमचे नदरेमुखार हाडूं शकलीं जाल्यारूच त्या राजकुंवराचीं चित्रां, तांचे फाटलो दृश्टीकोण आमी जाणा जावंक पावतलीं. ना जाल्यार तो 'जीव ओतून' जें चित्र काडटा तें आमकां घेपें कशें दिसता. पूण राजकुंवराचे नदरेन तें आसता 'एक अख्खो हती गिळून माणें लागून पडिल्ल्या एका हाराचें चित्र' (पान १०). जाणट्या मनशांक दिसता त्या चित्रांचो लेगीत केन्ना केन्ना अर्थ समजना. जाल्यार दिश्टी पडनात असल्या मस्तिष्काच्या विचारांची संवेदना, सपनां, कल्पनांचीं पाखां साकार जावं शकतात त्या संवसाराचो ध्यास कसो लागतलो? राजकुंवर इश्टागत जोडूंक आशेता, कल्पनांक रूप दिवंक सोदता आनी आमी जाणटेलीं ताचीं तीं पाखांच कापून उडोवपाचो यत्न करतात आनी भुरगीं बाबडीं निशेवन म्हणटात, "जाणटेल्यांक आंकडे खूब आवडटात. आपणें एक नवो इश्ट जोडला म्हण तांकां सांगात. तागेलो आवाज कसो? तो कसलो खेळ खेळटा? तो पिसोळीं एकठांय करता काय ना? असली कसलीच बारिकसाण तीं घेवचिनात. उरफाटें ताची पिराय कितली? ताका भाव कितले? ताचें वजन कितलें? तागेलो बापूय कितलें जोडटा?" (पान १९). आयुश्यभर 'जोड' आनी 'मोड' हांचेभायर हीं 'शाणीं' मनशां करतात तरी कितें? बारिकसाणें विशिंची तांची नदरूच वेगळी जाल्यार ताची फोडणीशीय वेगळी जाली जाल्यार अजाप न्हय. उलोवपाक तांकां वेळ ना, खेळपाची तांकां आवड ना, पिसोळीं एकठांय करप म्हळ्यार तांचे लेखीं पिशेपण. सवण्यादरी म्हाका उडूंक जाय म्हळ्यार तीं दोळे मोट्टे करून पळयतलीं. झाडाची, फुलांची त्या माणकुल्या राजकुंवराक जशी काळजी आसा तशी ती कितल्या लोकांमदीं दिसता? ब्रह्मांड वाचपाचे प्रयत्न विद्वान लोक करतात. पूण राजकुंवराचें मन कोण वाचता - जाणा जावन घेता? नकसूद नाजूक पिसोळ्यांवरी हीं नाजूक परमळपी फुलां कशीं फुलतात आनी बावतात हाचो विचार करचे परस आमी तांकां म्हणटात, 'घे हें फुलांचें पुस्तक आनी वाच.' फुलांविशीं वाचून जाणा जावपाचें काय तांचो अणभव घेवपाचो, हेंच आमकां समजना. सुपुल्लें बीं मातयेंत एकरूप जाता, रुजता, ताचेर रसायनीक क्रिया जाता. माणकुलो रोपो ते मातयेंतल्यान वयर सरून आपलें अस्तित्व दाखयता, पांचवेंचार! तो वाडटा तशीं ताका बारीक बारीक पानां येवंक लागतात. कुकुल्या दोळ्यांवरी. हें सगळें खंय पळोवपाचें? त्या पुस्तकांत? वाझांत काय पोरसांत? जाणटेलीं म्हणटलीं, पुस्तकां वाचल्यार सगळें कळटा, आनी भुरगीं म्हणटलीं, आमकां हें सगळें वास्तवीक रुपान पळोवंक जाय, अणभवूंक जाय. जाल्यार 'तीं' म्हणटलीं शी! मातयेंत हात घालूं नाका. ती अळशीक. हात घुवन यो.

समीक्षक म्हणटा, राजकुंवर आपल्या गुलाबाची जी इतली याद काडटा ताचो एक प्रतिकाल्मक संबंध आसा खंय. आसतय बी. म्हजे खातीर म्हत्वपूर्ण आसात तीं लेखक आनी गुलाबाचें फूल न्हय, जाल्यार राजकुंवर आनी फूल. आयची पिळगी जें कितें करतली तिचेर आमचे कुंवर तेचपरी कुंवराचें आनी गुलाबाचें स्वरूप निघारीत जावंक जाय.

राजकुंवराची भोंवडी, ताचे अणभव पळ्यात -

— 'जाणटेलीं विचित्र आसतात.' (पान. ४१)

— 'हीं जाणटेलीं खऱ्यांनीच खूब विक्षिप्त आसतात.' (पान. ४३)

— 'जाणटेलीं खऱ्यांनीच सामकी म्हळ्यार सामकीच विचित्र आसतात. (पान. ४४)

— 'जाणटेलीं खऱ्यांनीच आगळीं वेगळीं आसतात.' (पान. ४८)

राजा, तोखणाय मोगी मनीस, बेब्दो, वेपारी, दिवो पेटोवपी, भुगोलशास्त्री सगळ्यांचे संवाद वाचतना जें कितें जाणवता तांतूंत माणकुल्यांचें भाव जगतच उकतें जाता. विचित्र, विक्षिप्त, सामकीच विचित्र, आगळीं वेगळीं सारक्या उतरांनी व्यक्त जाता ती आसा आमगेल्या अणभवांची फोडणीशी. जाणटेल्यांचें विश्व अर्थमर्मांत कार्य करता पूण ताचो उपेग कोणाक जाता? फकत आमकांच! कसलीं आमी आपसुवार्थी मनशां!

राजकुंवराच्या मनांत दिवो पेटोवपी मनीस तितलो एकूच आसा जो कितें तरी अर्थपूर्ण काम करता. 'हो मनीस विचित्र आसत घडये. पूण राजा, तोखणाय मोगी मनीस, वेपारी, बेब्दो हांचे इतलो तरी तो विचित्र न्हय. हागेल्या कामाक ना म्हळ्यार कसलोय पूण अर्थ तरी आसा. आपणालो दिवो पेटोवन तो एका नखेत्रांत वा फुलांत प्राण ओतता. दिवो पालोवन तो नखेत्रांक वा फुलांक न्हिदूंक धाडटा. सोबीत काम हें आनी सोबीत देखून उपयोगाचेंय बी.' (पा. ४९). दिवो पेटोवपी मनशाच्या गिऱ्यार एका मिनटाचो एक दीस! आपणाल्या कामा कडेन इतलो प्रामाणीक आशिल्लो मनीस त्या राजकुंवराक आवडटा. ताका तो पिसा कसो दिसना. खासा आपणा भायर दुसऱ्या कित्याचो तरी तो विचार करता. केदो व्हडलो आशय हो! आपआपणाल्या चवखणाभितर भोंवपी मनशां आसाच पूण दुसऱ्यांचो विचार करपी मनीसपणाचो दिवो पेटोवपी आमचे भितर कितले आसतले? कोल्याची इश्टागत जोडपी राजकुंवर एक नवें तत्व समजता - 'काळजांतल्यानूच आमी सारकें पळोवंक पावतात. जें खरेलें, म्हत्वाचें आसता तें दोळ्यांक दिश्टी पडना.' (पा. ७०) काळजांतल्यान पळोवप म्हळ्यार कितें? तशेंच खरेलें म्हत्वाचें दोळ्यांक दिश्टी पडना. काळजाक दोळे नात आनी दोळ्यांक काळीज ना. जाणटेल्यांक म्हत्वपूर्ण दिसता तें खऱ्यांनीच दोळ्यांक दिसता, इतलेंच. तीं काळजान पळोवपाचो प्रयत्न करिनात, अशें राजकुंवराक दिसता. काळजांतल्यान पळोवपाची नदर आसल्यारूच ती नदर आमकां मेळूंक पावतली. निदान आपआपणाल्या भुरग्यांक समजून घेवपा खातीर तरी एकान एक आवय-बापायन हें पुस्तक वाचून ताची संवेदना समजून घेवपाचो प्रयत्न करचो पडटलो. तेन्नाच तें माणकुलें मन, मस्तिष्क चित्त, ताचीं चित्रां, रेखाटे, रंग आमकां वेगळोच अर्थ दिवंक पावतले.

'वयर मळबा कडेन पळ्यात आनी मागीर तुमचे तुमकांच विचारात: मेंढरेन फूल खावन उडयलां काय ना? आनी मागीर सगळेंच कशें वेगळें जाता तें तुमी पळेतलीं.'

आनी ही गजाल कितली म्हत्वाची तें खंयच्याय जाणटेल्याक केन्नाच समजुपाची ना!

माणकुलो राजकुंवर

मूळ बरोवपी: आंत्वान द सँतेव्ह्युपेरी

अणकार: माधवी सरदेसाय

जाग प्रकाशन १९९६

पानां ९६ मोल: रु. ५०/-